

SŁOWO WSTĘPNE

Niniejszy tom zawiera pokłosie konferencji naukowej, która miała miejsce w Łodzi w dniach 20 – 22 października 1992 r. Wzięli w niej udział historycy i politolodzy z Instytutu Historii Uniwersytetu Łódzkiego oraz Katedry Słowian Południowo-Zachodnich Wydziału Historycznego Uniwersytetu Moskiewskiego, jak też kilku przedstawicieli krajowych ośrodków akademickich zajmujących się historią kontaktów polsko-rosyjskich (radzieckich) i dziejami Rosji (ZSRR).

Konferencja łódzka nawiązała do liczącej już dziesięciolecia współpracy obu środowisk uniwersyteckich, która wraz z nią weszła w nowe stadium, uwarunkowane radykalnie zmienionym kontekstem politycznym. Po kilku latach ograniczonych kontaktów – na tle burzliwych zmian, transformacji ustrojowej dokonującej się w obu naszych państwach – spotkanie łódzkie pomyślane zostało jako forum definiujące punkt wyjścia nowego okresu współpracy.

Zaprezentowane referaty i obszerna dyskusja, jaką wywołały, dały możliwość rekapitulacji dotychczasowego dorobku – zarówno obu środowisk, jak i generalnie historiografii minionego czterdziestolecia. Były również okazją do wskazania słabości i wieloznaczności istniejącej historiografii, ale też w wielu wypadkach osiągnięć, które przetrwały próbę czasu.

Dzięki trzydniowym obradom można było dokonać wstępnego przewartościowania pokaźnej liczby publikacji z zakresu podjętej przez konferencję problematyki, ich systematyzacji i kwalifikacji merytorycznej. Wnioski z obrad umożliwiły określenie kierunków aktualnie rozwijanych w obu centrach akademickich badań, wykazały obszary tematyczne wymagające dogłębnej rewizji, bądź zupełnie dotąd nie podejmowane, a istotne dla przyszłych ujęć syntetycznych. Istotne znaczenie miały przedstawione w trakcie konferencji referaty oparte na oryginalnych, nie wprowadzanych dotąd szerzej (bądź wcale) do obrotu naukowego źródłach.

Naukowcy z MGU potwierdzili stabilność zainteresowań swojego środowiska sprawami polskimi, w szczególności okresem zaborów. Również łódzkie środowisko historyczne wykazało, iż nie tylko kontynuuje, ale rozszerza skalę zainteresowań historią stosunków wzajemnych i dziejami wschodniego

sąsiada. Badania te prowadzone są zarówno w Zakładzie Historii Europy Wschodniej XX wieku, jak też praktycznie we wszystkich zakładach historii najnowszej Polski i powszechnej.

Wiele miejsca, szczególnie w dyskusji, zajęły kwestie zasad i zakresu merytorycznego dalszego współdziałania. Uznano jego bezdyskusyjną celowość opowiadając się za formułą dwustronnych konferencji, skoncentrowanych na analizie węższych tematów (podejmowanych w formie dwóch równoległych referatów – tak ze strony rosyjskiej, jak i polskiej), a także na wymianie informacji z zakresu coraz szerszego dostępu do archiwów rosyjskich.

Prezentowane w niniejszym tomie materiały konferencji mają różny charakter. Są to zarówno studia historiograficzne, jak też referaty materiałowe, przyczynki analityczne, szkice skonstruowane wokół tez roboczych, próby syntez wycinkowych, fragmenty większych prac, czy wreszcie – refleksje dotyczące istotnych problemów bieżących. Ta różnorodność, niespójność metodologiczna i warsztatowa oddaje w dużym stopniu spontaniczność spotkania łódzkiego, jego otwartą formułę, roboczy, preliminaryjny w stosunku do planowanej na przyszłość systematycznej współpracy charakter.

Publikowane referaty wyraźnie wyodrębniają się w trzy grupy, odpowiadające trzem kolejnym dniom obrad, wyprofilowanym tematycznie na: sprawy historiografii i metodologii; problematykę historii kontaktów polsko-rosyjskich (radzieckich); zagadnienia historyczno-politologiczne, czy – inaczej mówiąc – tzw. historię współczesną.

Mamy nadzieję, iż rezultaty tak ważnego dla obu środowisk – Uniwersytetu Łódzkiego i Uniwersytetu Moskiewskiego – spotkania okażą się interesujące także w szerszej skali. Z tym przekonaniem oddajemy do rąk Czytelnika niniejszy tom.

Wojciech Materski

Łódź, marzec 1993 r.